

que permanece en forma de insatisfacció una vez han llegado a cumplirse. La realidad virtual, más que una realidad presente, es un comentario sobre nuestro futuro, efectuado la mayoría de las veces por publicistas interesados. Como en toda operación de este tipo, se hace necesario adivinar tras el anuncio de sus bondades la verdadera realidad que nos aguarda. Romà Gubern prefiere mostrarse optimista y termina su apasionante estudio con un canto a aquellos hombres-dioses

a los que ya se refirió H. G. Wells hace ahora prácticamente un siglo, con no menos utópicas esperanzas. Las palabras de Gubern merecerían ser proféticas: «Poder construir universos clónicos convertiría a los hombres en una especie de dioses». No estaría nada mal como colofón de una era que hasta hace poco aún se vanagloriaba de haber asistido tanto a la muerte de Dios como a la del hombre.

Josep M. Català Domènech

FABRE, Jaume

Periodistes uniformats. Diaris barcelonins dels anys 40: la represa i la repressió
Barcelona: Col·legi de Periodistes de Catalunya i Diputació de Barcelona, 1996
Col·lecció «Vaixells de Paper», 19.

GUILLAMET, Jaume

Prensa, franquisme i autonomia. Crònica catalana de mig segle llarg (1939-1995)
Barcelona: Flor del Viento Ediciones, 1996
Col·lecció «De Llevant a Ponent», 2.

En una felix coincidència apareixen simultàniament dos estudis sobre la premsa a Catalunya durant el franquisme en els quals els autors, ambdós periodistes vinculats a la docència, i durant força temps a la nostra facultat, ofereixen un recorregut, en clau periodística, per allò del llenguatge viu i incisiu, en els primers temps del franquisme a Barcelona, a cura de J. Fabre, i de tot Catalunya, tot i els salts discontinus i la preferència per la capitalitat, a cura de J. Guillamet. Dispossem, per tant, de dues aportacions ben diferents en la seva formulació i resultats, però, tanmateix, ben útils, davant la inexistència d'obres que abastin el període, per mostrar les rutines internes del periodisme a Catalunya i la visió que en tenen avui dia els mateixos periodistes en la seva faceta d'estudiosos i vinculats a les publicacions del col·legi professional com a director de *Capçalera* Fabre i d'*Annals del Periodisme Català* Guillamet.

La primera obra que tractem, *Periodistes uniformats*, mostra una excel·lent visió de casos oficials de depuració i repressió a partir de la derrota republicana i del funcionament, corrupció inclosa, del periodisme a Barcelona a través de la visió específica de noms com Morera Falcó, del Arco, Agustí Calvet..., que són mostrats en la perspectiva del mecanisme de limitació de l'actuació política contra el periodisme lliure mentre d'altres, com el famós Galinsoga, ho són en la perspectiva de protagonistes del combat contra la llibertat. Segurament, si l'autor hagués visitat els arxius (Alcalá, Guadalajara, Segòvia, Salamanca, etc.), s'hauria enriquit notablement el treball, però la seva voluntat, sembla, és la de fer un apunt deixant les monografies, les recerques doctorals de banda. La història que presenta amenament Fabre és densa i important. Tants i tants casos concrets demanen a crits una visió particularitzada a fons, però aquesta acció fugiria de l'ob-

jectiu que es proposa l'autor que és passar revista global als anys quaranta en una obra de tipologia molt específica segons el tarannà d'una singular col·lecció que l'acull i que és una iniciativa ben lloable.

En aquesta perspectiva —l'autor s'endinsa en els casos humans més representatius, els aspectes interns del control i l'actuació del poder contra la premsa—, Fabre estudia també les capçaleres barcelonines: *Hoja del Lunes*, *La Vanguardia*, *Solidaridad Nacional*, *El Correo Catalán*, *El Noticiero Universal*, *El Mundo Deportivo*, *El Diario de Barcelona* i *La Prensa* per acabar el treball, reportatge d'època, amb epíleg de conclusions, bibliografies i apèndixs que converteixen l'aportació en un treball necessari i agradable a la lectura del simplement curiós de l'època o de l'estudiant interessat a conèixer el periodisme que es féu arran la victòria franquista.

Més ambiciosa en la cronologia que vol abastar, arriba fins al 1995, i de factura ben diferent és l'obra del periodista especialitzat en l'estudi de la premsa comarcal Jaume Guillaumet. Tot i els problemes de to formal, com l'absència d'índexs —tal com retreu a l'editorial Josep Faulí—, davant el farciment de noms i capçaleres, en la crítica que es dedicà a ambdues obres a *Serra d'Or*, o de contingut, com la manca de bibliografia imprescindible del període com puguin ser els treballs de Gonzalo Dueñas o altres, aquest treball és un estudi personal, una crònica important; esdevé una aportació imprescindible per conèixer el franquisme a Catalunya. D'ací, per la bondat i qualitat de l'obra, destaquem la necessitat i utilitat del treball, per l'ambició dels objectius metodològics, per la factura periodística, per l'amenitat i ritme de la lectura. Un estudi, doncs, que, a més de molt ben escrit, reflecteix la crònica d'un període a través de l'estudi d'un sector. Guillaumet, com abans Fabre, demostra la qualitat del periodisme crític que el caracteritza al marge d'opcions polítiques que ha fixat la seva trajectòria pro-

fessional, i aquest treball mostra el grau de maduresa al qual ha arribat: ens ofereix una bona síntesi en clau periodística del que significà el franquisme en la premsa, i ens mostra alhora la història del periodisme a Catalunya.

Un difícil repte del qual surt airós pels antecedents, havia escrit ja obres ben conegudes sobre la premsa al franquisme com *La nova premsa catalana*. ... les quals li serveixen de substrat per penetrar en aspectes essencials com la censura, la propietat, el contingut. ..., tot i que la gran quantitat de dades que maneja o la necessitat del llenguatge periodístic l'obliga a síntesis perilloses com afirmar que el 1966 només hi ha una sola revista íntegrament en llengua catalana —*Serra d'Or*—, etc., o l'absència de referències a sectors claus en la premsa, com si no existís, com és la clandestina o la cultural de tanta importància en el redreçament catalanista. Sigui com sigui, ambdues obres són una aportació notable i eficaç al coneixement del franquisme a Catalunya. Estan molt ben estructurades, demostren el domini dels autors en la matèria i l'ús que en fan en una continguda exhibició de mestratge de l'ofici, i possibiliten que puguin efectuar-se en apuntar aspectes poc coneguts, la necessitat d'investigar i treballar en el coneixement de tants i tants episodis foscos abans la memòria col·lectiva no s'esvaeixi. Un aspecte clau seria recopilar abans no sigui tard la memòria oral dels periodistes catalans dels anys quaranta. Bé, l'aparició dels dos volums que comentem coincideix també amb l'aparició de *Periodismo y franquismo. De la censura a la apertura*, del professor Carlos Barrera, que ofereix un recorregut semblant i, naturalment, referit per Madrid, sobre el mateix període fins a arribant a les mateixes conclusions i seguint un periple similar. Un conjunt d'obres amb la voluntat de penetrar en el coneixement d'un territori prohibit i fet amb la passió del qui fou ahir protagonista i avui cronista.

Josep M. Figueres